

KARLAR MAKTABLARIDA ESHITUV XONALARI VA ULARNING VAZIFALARI

Normatova Iroda Xolmirza qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Pedagogika va psixologiya fakulteti

Maxsus pedagogika (surdopedagogika) yoʻnalishi 3-bosqich talabasi

inormatova34@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada karlar maktablarida eshituv xonalarining ahamiyati, jihozlanishi va asosiy vazifalari tahlil qilingan. Adabiyotlar tahlili asosida eshituv xonalarining zamonaviy talablari, texnik taʼminoti va oʻquv jarayonidagi roli oʻrganilgan. Maqolada eshituv xonalarining optimal tashkil etilishi boʻyicha tavsiyalar berilgan.

Kalit soʻzlar: karlar maktabi, eshituv xonasi, audiologik jihozlar, akustik sharoit, maxsus taʼlim, eshitish qobiliyati

Аннотация: В этой статье анализируется важность, оснащение и основные функции слуховых кабинетов в школах для глухих. На основе анализа литературы были изучены современные требования, техническое оснащение и роль аудиторий в учебном процессе. В статье даны рекомендации по оптимальной организации слуховых залов.

Ключевые слова: школа глухих, слуховой кабинет, аудиологическое оборудование, акустические условия, специальное образование, потеря слуха

Abstract: This article analyzes the importance, equipment and main functions of hearing rooms in deaf schools. Based on the analysis of literature, the modern requirements, technical support and role of hearing rooms in the educational process are studied. The article provides recommendations on the optimal organization of hearing rooms.

Keywords: Deaf School, hearing room, audiological equipment, acoustic conditions, special education, hearing

KIRISH

Zamonaviy maxsus taʼlim tizimida kar va zaif eshituvchi oʻquvchilarning taʼlim olishi uchun maxsus sharoitlar yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Eshituv xonalari bu borada muhim rol oʻynaydi, chunki ular oʻquvchilarning qoldiq eshitish qobiliyatlarini rivojlantirish va nutq koʻnikmalarini shakllantirish uchun zarur sharoitlarni taʼminlaydi [1].

Karlar maktablarida eshituv xonalari nafaqat individual va guruhli mashgʻulotlar oʻtkazish uchun xizmat qiladi, balki oʻquvchilarning eshitish qobiliyatlarini muntazam nazorat qilish va rivojlantirish imkonini beradi [2]. Zamonaviy texnologiyalar va maxsus jihozlar yordamida eshituv xonalari kar va zaif eshituvchi bolalarning samarali taʼlim olishiga koʻmaklashadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqot Oʻzbekiston, Rossiya va xorijiy mamlakatlarning ilmiy adabiyotlari, meʼyoriy hujjatlari va amaliy tajribalari tahlili asosida amalga oshirildi. Adabiyotlar tahlili davomida eshituv xonalarining jihozlanishi, texnik talablari va pedagogik ahamiyati oʻrganildi.

Petrovaning tadqiqotlariga koʻra, zamonaviy eshituv xonasi quyidagi asosiy talablarga javob berishi kerak: akustik izolatsiya, shovqin darajasining meʼyorlangan koʻrsatkichlari, yoritilganlik darajasi va optimal harorat rejimi [3]. Smirnov esa eshituv xonalarining texnik jihozlanishi masalalariga alohida eʼtibor qaratgan [4].

Xorijiy tadqiqotchilar Wilson va Johnson eshituv xonalarining zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanishi masalalarini oʻrganishgan [5]. Ularning fikricha, raqamli audiologik jihozlar va kompyuter dasturlari eshituv mashgʻulotlarining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

NATIJAR VA MUHOKAMA

Adabiyotlar tahlili natijasida karlar maktablarida eshituv xonalarining tashkil etilishi va ularning vazifalari bo'yicha bir qator muhim natijalar aniqlandi. Zamonaviy eshituv xonalari kompleks tizim sifatida faoliyat yuritib, bir nechta muhim vazifalarni bajarishi kerakligi aniqlandi.

Birinchi navbatda, eshituv xonalarining diagnostik vazifasi alohida ahamiyatga ega. Bu vazifa doirasida o'quvchilarning eshitish qobiliyati darajasi aniqlanadi, eshitish yo'qotilishining turi va darajasi baholanadi, shuningdek eshitish qobiliyatidagi o'zgarishlar dinamikasi kuzatib boriladi. Diagnostik vazifani samarali amalga oshirish uchun zamonaviy audiometrik jihozlar, kompyuter dasturlari va maxsus tekshiruv materiallari zarur. Petrovaning tadqiqotlariga ko'ra, diagnostik apparatura yordamida olingan ma'lumotlar asosida har bir o'quvchi uchun individual rivojlanish dasturini ishlab chiqish mumkin [3].

Eshituv xonalarining ikkinchi muhim vazifasi - ta'limiy vazifadir. Bu vazifa doirasida individual va guruhli mashg'ulotlar tashkil etiladi. Ta'limiy mashg'ulotlar davomida o'quvchilarning nutq ko'nikmalari rivojlantiriladi, tovushlarni farqlash va ajratish qobiliyati shakllantiriladi, artikulyatsiya apparati mashq qildiriladi. Smirnovning fikricha, ta'limiy mashg'ulotlarning samaradorligi ko'p jihatdan eshituv xonasining texnik jihozlanish darajasiga bog'liq [4]. Zamonaviy ovoz kuchaytirgich tizimlar, individual eshitish vositalari, maxsus o'quv dasturlari va ko'rgazmali materiallar yordamida o'quvchilarning nutqiy rivojlanishiga erishish mumkin.

Korreksion vazifa eshituv xonalarining uchinchi muhim vazifasi hisoblanadi. Bu vazifa doirasida o'quvchilarning qoldiq eshitish qobiliyatini rivojlantirish, nutq kamchiliklarini bartaraf etish va tovush talaffuzini yaxshilash bo'yicha ishlar olib boriladi. Wilson va Johnsonning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, muntazam ravishda olib boriladigan korreksion ishlar natijasida o'quvchilarning nutq va eshitish qobiliyatlari sezilarli darajada yaxshilanishi mumkin [5].

Zamonaviy eshituv xonasining jihozlanishi alohida e'tiborni talab qiladi. Romanova va Ivanovning ma'lumotlariga ko'ra, to'g'ri jihozlangan eshituv xonasi quyidagi asosiy texnik vositalar bilan ta'minlanishi zarur: zamonaviy audiometr, individual va guruhli eshitish qurilmalari, ovoz kuchaytirgich tizimlar, kompyuter va maxsus dasturiy ta'minot, vizual ko'rgazmali materiallar [8]. Bu jihozlarning har biri o'zining maxsus vazifasini bajaradi va ularning kompleks qo'llanilishi ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Audiometr eshituv xonasining asosiy diagnostik jihozi hisoblanadi. U yordamida o'quvchilarning eshitish qobiliyati darajasi aniqlanadi, turli chastotalardagi tovushlarni qabul qilish imkoniyatlari o'rganiladi. Zamonaviy raqamli audiometrlar aniq diagnostika o'tkazish, natijalarni saqlash va tahlil qilish imkoniyatini beradi.

Individual va guruhli eshitish qurilmalari o'quvchilarning qoldiq eshitish qobiliyatidan maksimal darajada foydalanish imkonini beradi. Bu qurilmalar har bir o'quvchining eshitish yo'qotilishi darajasiga moslashtirilishi va muntazam sozlanib turishi kerak. Brown tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, zamonaviy eshitish qurilmalari raqamli texnologiyalar asosida ishlaydi va turli vaziyatlarda ovozni optimal darajada kuchaytirish imkonini beradi [6].

Ovoz kuchaytirgich tizimlar guruhli mashg'ulotlar o'tkazish uchun mo'ljallangan. Ular yordamida o'qituvchi ovozini bir necha o'quvchiga bir vaqtda yetkazish mumkin. Zamonaviy ovoz kuchaytirgich tizimlar shovqinni kamaytirish, ovoz sifatini yaxshilash va turli chastotalarni alohida sozlash imkoniyatlariga ega.

Kompyuter va maxsus dasturiy ta'minot zamonaviy eshituv xonasining muhim elementi hisoblanadi. Maxsus dasturlar yordamida turli nutq mashqlari, eshitish mashqlari va o'yinli

mashg'ulotlar o'tkazish mumkin. Thompson fikricha, kompyuter texnologiyalari o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ta'lim jarayonini qiziqarli qiladi [8].

Vizual ko'rgazmali materiallar eshitish va nutq ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Ular yordamida o'quvchilarga tovushlarning vizual obrazlari, artikulyatsiya organlarining harakatlari va nutq tovushlarining hosil bo'lish jarayoni ko'rsatiladi.

Eshituv xonasining akustik sharoitlari alohida e'tiborni talab qiladi. Xona devorlari, shifti va poli maxsus akustik materiallar bilan qoplanishi, shovqin darajasi me'yorlangan ko'rsatkichlardan oshmasligi kerak. Andreevaning tadqiqotlariga ko'ra, optimal akustik sharoitlar yaratilgan xonada o'quvchilarning tovushlarni qabul qilish va farqlash qobiliyati sezilarli darajada yaxshilanadi [7].

Eshituv xonasining yoritilishi ham muhim ahamiyatga ega. Yetarli darajadagi yorug'lik o'quvchilarga so'zlashuvchining yuz ifodalari va lablarining harakatlarini kuzatish imkonini beradi. Bu esa nutqni qabul qilish va tushunish jarayonini yengillashtiradi.

Eshituv xonasida o'tkaziladigan mashg'ulotlarning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining malakasi va tajribasiga bog'liq. O'qituvchi zamonaviy texnik vositalardan foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lishi, har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil eta olishi kerak.

Qodirova tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, eshituv xonasida olib boriladigan ishlarning natijalarini muntazam monitoring qilib borish muhim ahamiyatga ega [5]. Monitoring natijalari asosida mashg'ulotlarning mazmuni va metodikasi takomillashtiriladi, texnik vositalardan foydalanish strategiyalari qayta ko'rib chiqiladi.

Shunday qilib, karlar maktablarida eshituv xonalari kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning ta'lim olishi va rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy texnologiyalar va maxsus jihozlar yordamida tashkil etilgan eshituv xonalari o'quvchilarning nutq va eshitish qobiliyatlarini rivojlantirish, ijtimoiy moslashuvini yaxshilash imkonini beradi. Eshituv xonalarining samarali faoliyat yuritishi uchun ularni muntazam modernizatsiya qilish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish zarur.

XULOSA

Karlar maktablarida eshituv xonalari maxsus ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Zamonaviy talablarga javob beradigan, texnik jihatdan to'g'ri jihozlangan eshituv xonalari kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning ta'lim olishi uchun optimal sharoitlarni yaratadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, eshituv xonalarining samaradorligi ularning jihozlanishi, o'qituvchilarning malakasi va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish darajasiga bog'liq. Shu bois, eshituv xonalarini muntazam modernizatsiya qilish va o'qituvchilarning malakasini oshirish tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Петрова Н.В. Современные требования к организации слуховых кабинетов. Москва: Просвещение, 2022.
2. Wilson J., Johnson M. Modern Approaches in Deaf Education. London: Routledge, 2023.
3. Смирнов А.И. Техническое оснащение кабинетов слуховой работы. СПб.: Питер, 2021.
4. Романова Е.С., Иванов П.Р. Эффективность использования современных технологий в обучении детей с нарушениями слуха. Педагогика, 2023.
5. Қодирова Ф.А. Карлар мактабларида махсус хоналарни ташкил этиш. Тошкент: Ўқитувчи, 2022.
6. Brown S. Educational Technology in Deaf Schools. Journal of Deaf Studies, 2023.
7. Андреева Л.В. Сурдопедагогика. Москва: Академия, 2021.